

Tulpenmanie

Tulpenmanie was een hausse in de tulpenhandel. Het verschijnsel wordt ook wel eens tulpomanie, tulpenwoede, tulpengekte, bollengekte of bollenrazernij genoemd. Het was een periode in de Nederlandse Gouden Eeuw waarin de prijzen van de nieuw geïntroduceerde tulpenbollen extreme hoogten bereikten en uiteindelijk instortten. De piek van de tulpenmanie was in februari 1637. Toen werden tulpenbollen verkocht voor meer dan twintig keer het jaarsalaris van een ervaren vakman. Het wordt gezien als de eerst waargenomen speculatieve bubbel. De term tulpenmanie is vaak gebruikt als metafoor voor een grote economische bubbel.

Tulp

Een van de bekendste nationale symbolen van Nederland is de tulp. Die werd in de 16e eeuw in Europa ingevoerd, werd in onder andere Frankrijk populair maar leidde tot een ware hysterie in de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. De eerste tulpen werden in 1593 door de Oostenrijkse diplomaat Ogier Gisleen van Busbeke aan zijn vriend Carolus Clusius, botanicus in Leiden gestuurd. Daar werd een aantal bollen uit de Hortus botanicus Leiden gestolen. Zes oogsten later, een tulp komt in zeven jaar tot wasdom, was het verzamelen van tulpen een rage geworden.

De spectaculairste en meest gevraagde tulpen waren levendig van kleur, en hadden strepen en vlammen op de bloembladen. De verzamelaars wisten niet dat dit het gevolg van een virusinfectie die specifiek was voor tulpen, een vorm van het mozaïekvirus. De bijzondere patronen en vormen zijn niet overerfbaar. Vooral de zeldzame exemplaren waren uiterst populair. De tulpenmanie bleef een rage totdat de prijzen in 1637 zo hoog waren dat sommige bollen zelfs voor de rijken onbetaalbaar waren geworden. Tulpen werden in deze jaren ook geschilderd of getekend in een zogeheten tulpentekeningen.

Windhandel

Opkomst

In 1623 kostte één enkele tulpenbol van een populaire soort 1000 gulden, terwijl het gemiddelde jaarinkomen op 150 gulden lag. Rond 1635 liep de begeerte zo hoog op dat sommige mensen bereid waren evenveel te betalen voor een zak tulpenbollen als voor een rijtje Amsterdamse grachtenpanden. Een goede handelaar kon 6000 gulden per maand verdienen.

In 1635 werd een koop geregistreerd van veertig tulpenbollen tegen een prijs van 100.000 gulden. Op dat moment kostte een ton boter rond de 100 gulden en acht vette varkens waren 240 gulden waard. Een record was de verkoop van de beroemdste tulpenbol, de Semper Augustus: deze werd in Haarlem voor 6000 gulden, de prijs van een grachtenhuis, verkocht. Voor een bol van de paars-witte papagaaitulp Viceroy, die half zoveel waard was als de Semper Augustus, werd de volgende prijs overeengekomen: 2 karrenvrachten tarwe, 4 karrenvrachten rogge, 4 vette ossen, 8 vette varkens, 12 vette schapen, 2 vaten wijn, 4 vaten bier, 1000 pond kaas, een bed, een zilveren kelk en kleding.

In het Tulpenboek van P. Cos wordt de prijzen van de verschillende soort tulpen omstreeks 1637 vermeld. Diezelfde viceroy of viseroij werd in een catalogus afgebeeld met de richtprijs van 3000 tot 4200 gulden.

Beurshandel

Tegen 1636 werden er in verschillende plaatsen en steden in heel Nederland tulpen op de beurs verhandeld. Dit stimuleerde de tulpenhandel onder alle standen van de bevolking, en veel mensen verkochten hun persoonlijke eigendommen om mee te kunnen doen aan de tulpenhandel. Sommige speculanten, floristen of bloemisten genoemd, maakten enorme winsten.

Sommige handelaren verkochten tulpenbollen die nog maar pas geplant waren of die nog geplant moesten worden; dit leidde tot contracten voor levering in de toekomst, vergelijkbaar met wat wij tegenwoordig futures zouden noemen. Het verschijnsel werd aangeduid met windhandel en vond meestal plaats in kroegen, herbergen en tapperijen in kleinere plaatsen, en volgde een duister notatiesysteem ter vaststelling van de biedprijzen.

Volgens een besluit van de Staten van Holland was de handel onwettig: naleving van de contracten zou niet worden bekrachtigd. Deze regelgeving leidde echter niet tot indamming van de handel.

Ineenstorting

In februari 1637 ondervonden de tulpenhandelaren geen inflatie meer van de bollenprijzen; zij begonnen met de verkoop. Er werd gesuggereerd dat de vraag naar tulpen niet lang te handhaven viel, en er brak paniek uit. Sommigen bleven zitten met koopcontracten voor tienmaal de marktprijs die inmiddels gangbaar was geworden; anderen bezaten bollen die nog maar een fractie waard waren van de prijs die ze ervoor hadden betaald. Duizenden Hollanders, inclusief handelaren, stonden financieel aan de afgrond.

Er werden pogingen gedaan om de situatie ongedaan te maken en alle partijen tevreden te stellen, maar die leden schipbreuk. Uiteindelijk zaten individuen met de tulpenbollen die ze behouden hadden totdat de manie voorbij was. Rechtbanken wezen de verplichting om aan een contract te voldoen, veelal niet toe: de rechters beschouwden de contracten als ingegeven door gokverslaving, en die was tegen de wet. Ook een maatregel waardoor de oorspronkelijke waarde van de contracten tot 10%, door Anne Goldgar wordt ook 3½ procent genoemd, werd teruggebracht bleek zinloos want de bollenprijzen waren zelfs onder dat niveau gezakt.

Goldgar wijst er in haar boek op dat de kring van floristen en speculanten klein was. Het ging uitsluitend om Hollandse en Utrechtse stedelingen. In de overige provinciën was geen sprake van tulpenmanie en de economische gevolgen bleven daarom beperkt

MEER WETEN?

Bekijk ook eens onze website

<http://www.tilburg-taxatie.nl>

